

3. Պարենի առկայություն AVAILABILITY OF FOOD

Աղյուսակ 3.1
Table 3.1.

Գյուղատնտեսական հիմնական մշակաբույսերի և բազմամյա տնկարկների տարածությունները, բերքատվությունը և համախառն բերքը *
Areas, yield and gross production of main agricultural temporary and permanent crops*

	Տարածությունները (հազ. հա) Areas (thousand hectare)					Բերքատվությունը (ց/հա)** Yield (centner/hectare)**					Համախառն բերքը (հազ.տոննա) Gross production (thousand tons)				
	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
Ընդամենը տարածություն Total area	317.1	305.6	314.6	325.2	331.8	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
<i>այդ թվում՝</i> <i>including</i>															
հացահատիկային մշակաբույսեր grain	203.4	191.9	200.8	206.8	209.6	18.6	21.9	15.8	22.8	19.4	367.3	415.5	310.0	456.9	396.2
<i>որից՝</i> ցորեն <i>of which</i> wheat	110.6	120.1	127.9	128.7	132.0	22.3	23.9	17.2	23.4	20.3	241.7	284.7	216.7	291.6	258.4
կարտոֆիլ potatoes	31.8	30.5	32.3	35.7	34.4	114.6	122.8	157.2	161.5	164.5	363.8	374.3	507.5	576.4	564.2
բանջարանոցային մշակաբույսեր vegetables	19.8	20.2	23.1	22.3	22.5	224.2	232.3	245.7	266.3	289.0	456.0	466.0	569.4	600.8	663.8
բոստանային մշակաբույսեր melons	3.3	3.8	4.1	4.0	3.9	165.1	232.9	284.4	280.2	305.2	54.8	89.7	115.4	112.9	117.8
պտուղ և հատապտուղ fruit and berries	22.7	22.8	25.7	34.7	34.9 ^o	47.6	39.7	48.1	39.1	104.9 ^o	102.4	82.6	103.1	113.7	315.6
խաղող grapes	14.8	13.0	13.0	14.9	14.9	81.4	82.8	71.4	108.9	119.7	116.5	104.0	81.6	148.9	164.4

** Այստեղ և հետագայում բերքատվությունը հաշվարկված է հավաքված տարածության նկատմամբ:
Here and hereinafter yield has been calculated compared with the area harvested.

Ծանոթություն՝ 2005թ. հանրապետության ոռոգելի հողատարածքներում գերխոնավ հողերի մակերեսը միջին վեգետացիոն շրջանում կազմել է 18.6 հազ. հա, այդ թվում՝ Արարատյան հարթավայրում՝ 16.8 հազ. հա:

Notice: In 2005 the area with higher dampness in average vegetative period in irrigated lands of republic comprised 18.6 thousand hectare, including 16.8 thousand hectare in Ararat valley.

Աղյուսակ 3.2.
Table 3.2.

Հացահատիկային մշակաբույսերի ցանքատարածությունները, միջին բերքատվությունը և համախառն բերքը, մարզերով*
Sown areas, average yield and gross production of grain crops, by marzes*

	Ցանքատարածությունները (հա) Sown area (hectare)					Բերքատվությունը (ց/հա)** Yield (centner/hectare)**					Համախառն բերքը (հազ.տոննա) Gross production (thousand tons)				
	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
ԶԳ ընդամենը Total in RA	203378	191867	200818	206767	209590	18.6	21.9	15.8	22.8	19.4	367.3	415.5	310.0	456.9	396.2
ք. Երևան Yerevan	351	360	358	375	267	34.8	23.9	30.2	30.7	27.5	1.2	0.9	1.1	1.2	0.7
Արագածոտն Aragatsotn	20162	19094	21791	22061	23065	14.8	17.3	12.8	23.3	17.7	29.1	33.0	27.8	51.3	40.8
Արարատ Ararat	13913	13038	11849	12497	12481	28.3	30.8	31.0	36.1	34.3	39.4	40.2	36.7	45.1	42.9
Արմավիր Armavir	20444	20619	18597	18728	18353	35.1	36.4	31.2	33.0	30.2	71.8	74.9	58.0	61.0	55.3
Գեղարքունիք Gegharkunik	42706	33127	40842	43918	45941	12.0	19.5	15.4	21.8	21.0	51.2	64.6	61.2	95.6	96.6
Լոռի Lori	14265	16269	14785	14740	14790	25.8	18.0	11.2	18.6	18.3	36.7	28.8	15.4	25.0	24.9
Կոտայք Kotayk	14823	12850	14539	14900	16577	10.7	13.3	8.7	18.3	14.7	15.8	17.1	12.6	27.1	24.4
Շիրակ Shirak	42028	44173	43027	44399	42022	19.5	21.8	10.2	20.8	13.3	80.9	93.6	42.1	82.1	50.1
Սյունիք Syunik	22125	17885	20545	21121	21508	9.8	18.9	14.8	20.2	15.2	18.7	33.9	30.5	42.7	32.8
Վայոց ձոր Vayots Dzor	3439	3208	3135	3254	3261	10.5	16.1	12.4	15.5	12.2	2.0	5.2	3.7	5.1	3.9
Տավուշ Tavush	9122	11244	11350	10774	11325	22.5	21.1	18.7	19.5	21.2	20.5	23.3	20.8	20.7	23.8

Աղյուսակ 3.3.
Table 3.3.

Յորենի ցանքատարածությունները, միջին բերքատվությունը և համախառն բերքը, մարզերով*
Sown areas, average yield and gross production of wheat, by marzes*

	Ցանքատարածությունները (հա) Sown area (hectare)					Բերքատվությունը (g/հա)** Yield (centner/hectare)**					Համախառն բերքը (հազ.տոննա) Gross production (thousand tons)				
	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
ԶԶ ընդամենը Total in RA	110629	120135	127897	128705	131975	22.3	23.9	17.2	23.4	20.3	241.7	284.7	216.7	291.6	258.4
ք. Երևան Yerevan	318	263	358	343	255	35.3	24.0	30.2	31.5	28.2	1.1	0.6	1.1	1.1	0.7
Արագածոտն Aragatsotn	6405	7669	9084	10211	10226	15.9	20.8	15.6	22.6	20.8	10.1	15.9	14.1	23.1	21.3
Արարատ Ararat	12798	12284	11157	11383	11580	28.6	30.8	31.3	35.1	34.6	36.6	37.9	34.9	40	40.1
Արմավիր Armavir	19728	18997	16990	17259	17059	35.2	37.6	31.0	30.3	29.6	69.4	71.4	52.6	51.5	50.4
Գեղարքունիք Gegharkunik	12775	11940	18071	16060	17416	12.8	19.9	17.1	22.3	21.5	16.4	23.7	30.8	35.8	37.5
Լոռի Lori	9574	12839	11735	12294	12145	30.5	18.5	11.1	18.7	18.3	29.3	23.5	12.3	20.8	20.6
Կոտայք Kotayk	8634	8760	9765	10173	12017	12.2	14.2	9.1	19.3	15.0	10.4	12.4	8.9	19.5	18.1
Շիրակ Shirak	20597	24850	25528	26123	26792	21.4	23.8	11.5	23.3	13.9	43.9	57.7	28.4	54.7	32.3
Սյունիք Syunik	12644	12612	15318	15836	15808	11.0	20.3	15.1	20.7	15.6	12.8	25.6	23.1	32.8	24.6
Վայոց ձոր Vayots Dzor	2104	2738	2500	2500	2472	9.9	17.0	12.7	15.5	12.6	1.4	4.7	3	3.9	3.0
Տավուշ Tavush	5052	7183	7391	6523	6205	20.6	16.1	10.4	13.0	15.8	10.3	11.3	7.5	8.4	9.8

Աղյուսակ 3.4.
Table 3.4.

Կարտոֆիլի ցանքատարածությունները, միջին բերքատվությունը և համախառն բերքը, մարզերով*
Sown areas, average yield and gross production of potatoes, by marzes*

	Ցանքատարածությունները (հա) Sown area (hectare)					Բերքատվությունը (ց /հա)** Yield (centner/hectare)**					Համախառն բերքը (հազ.տոննա) Gross production (thousand tons)				
	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
ԶԳ ընդամենը Total in RA	31752	30485	32286	35734	34440	114.6	122.8	157.2	161.5	164.5	363.8	374.3	507.5	576.4	564.2
ք. Երևան Yerevan	109	106	104	83	106	172.5	162.8	148.2	132.5	128.8	1.9	1.7	1.5	1.1	1.4
Արագածոտն Aragatsotn	1963	1700	1850	1960	1894	124.9	167.8	174.6	208.4	214.1	24.4	28.5	32.3	40.8	40.6
Արարատ Ararat	904	981	955	910	844	213.1	238.5	249.2	279.0	290.9	19.3	23.4	23.8	25.4	24.5
Արմավիր Armavir	1267	1559	1854	1822	1464	186.0	280.4	231.3	313.2	360.8	23.6	43.7	42.9	57.1	52.8
Գեղարքունիք Gegharkunik	10484	11786	13050	15042	15093	122.1	122.1	159.3	169.5	165.0	127.9	143.9	207.9	254.9	249.0
Լոռի Lori	8162	6434	6259	6966	6462	98.1	73.5	119.8	80.0	100.8	80.0	47.3	75.0	55.4	63.9
Կոտայք Kotayk	1229	1121	1206	999	701	137.2	145.2	213.2	219.9	185.5	16.9	16.3	25.7	22.0	12.9
Շիրակ Shirak	2528	1995	2452	3335	3060	98.2	129.0	163.0	180.8	184.6	24.8	25.8	40.0	60.3	56.5
Սյունիք Syunik	2041	1972	1986	1987	1899	112.3	131.2	130.8	163.2	175.1	22.9	25.9	26.0	32.4	33.2
Վայոց ձոր Vayots Dzor	255	225	261	213	233	114.5	164.2	176.6	184.3	171.5	2.9	3.7	4.6	3.9	4.0
Տավուշ Tavush	2810	2606	2309	2417	2684	68.3	54.4	120.5	95.7	94.8	19.2	14.1	27.8	23.1	25.4

Աղյուսակ 3.5.

Table 3.5.

Բանջարանոցային մշակաբույսերի ցանքատարածությունները, միջին բերքատվությունը և համախառն բերքը, մարզերով*
Sown areas, average yield and gross production of vegetable crops, by marzes*

	Ցանքատարածությունները (հա) Sown area (hectare)					Բերքատվությունը (ց /հա)** Yield (centner/hectare)**					Համախառն բերքը (հազ.տոննա) Gross production (thousand tons)				
	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
ԶԶ ընդամենը Total in RA	19839	20222	23132	22245	22539	224.2	232.3	245.7	266.3	289.0	456.0	466.0	569.4	600.8	663.8
ք. Երևան Yerevan	492	343	426	539	598	154.6	166.2	145.1	122.7	104.0	7.6	5.7	6.2	6.6	6.2
Արագածոտն Aragatsotn	1063	968	1174	1101	1015	113.1	135.2	179.2	176.5	229.6	11.9	13.1	21.0	19.4	23.3
Արարատ Ararat	4229	4773	6158	5661	5769	318.6	319.9	358.4	363.8	359.1	134.7	152.6	221.4	206.5	207.9
Արմավիր Armavir	6036	6331	7309	6917	7234	276.9	282.6	260.8	327.5	367.5	178.6	178.9	192.8	238.5	277.8
Գեղարքունիք Gegharkunik	1280	1466	1498	1603	1743	220.7	243.9	235.1	241.1	278.2	28.3	35.7	35.2	38.7	48.5
Լոռի Lori	1304	1329	1342	1271	1299	124.7	90.9	164.4	123.3	147.6	16.3	12.1	21.1	14.7	19.1
Կոտայք Kotayk	1618	1561	1367	1356	1150	165.7	178.1	158.4	181.4	203.4	26.8	26.6	21.6	24.6	23.4
Շիրակ Shirak	1344	1113	1236	1399	1268	215.9	164.0	181.8	189.5	201.1	28.9	18.3	22.3	25.7	25.5
Սյունիք Syunik	920	910	952	957	896	131.1	149.3	150.5	148.6	189.9	12.1	13.6	14.3	14.2	17.0
Վայոց ձոր Vayots Dzor	492	411	501	461	485	73.9	110.7	119.0	122.7	150.8	3.6	4.6	6.0	5.7	7.3
Տավուշ Tavush	1061	1017	1169	980	1082	67.8	51.7	64.1	65.7	71.9	7.2	4.8	7.5	6.2	7.8

Աղյուսակ 3.6.
Table 3.6.

Բոստանային մշակաբույսերի ցանքատարածությունները, միջին բերքատվությունը և համախառն բերքը, մարզերով*
Sown areas, average yield and gross production of melons, by marzes*

	Ցանքատարածությունները (հա) Sown area (hectare)					Բերքատվությունը (գ /հա)** Yield (centner/hectare)**					Համախառն բերքը (հազ.տոննա) Gross production (thousand tons)				
	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
Զր ընդամենը Total in RA	3333	3853	4058	4034	3864	165.1	232.9	284.4	280.2	305.2	54.8	89.7	115.4	112.9	117.8
ք. Երևան Yerevan	3	4	4	9	4	185.0	175.0	175.0	138.9	250.0	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Արագածոտն Aragatsotn	116	81	187	144	149	34.2	53.2	88.6	100	130.2	0.3	0.4	1.7	1.5	1.9
Արարատ Ararat	542	842	792	900	869	178.5	234.7	331.1	313.2	333.2	9.7	19.7	26.2	28.2	29.0
Արմավիր Armavir	2570	2811	2985	2887	2718	172.4	243.2	289.1	284.8	313.9	44.3	68.4	86.3	82.2	85.3
Գեղարքունիք Gegharkunik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Լոռի Lori	8	11	6	10	9	51.6	18.5	40.8	76.7	64.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Կոտայք Kotayk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Շիրակ Shirak	5	-	-	-	-	102.0	-	-	-	-	0.1	-	-	-	-
Սյունիք Syunik	3	8	2	1	1	112.0	194.4	150.0	238.0	119.0	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0
Վայոց ձոր Vayots Dzor	30	28	28	15	18	31.3	104.5	118.6	87.3	150.8	0.1	0.3	0.3	0.2	0.3
Տավուշ Tavush	56	68	54	68	96	37.0	94.8	145.5	108.2	121.6	0.2	0.6	0.8	0.7	1.2

Աղյուսակ 3.7.
Table 3.7.

Պտղի և հատապտղի տարածությունները, միջին բերքատվությունը և համախառն բերքը, մարզերով*
Areas, average yield and gross production of fruit and berries, by marzes*

	Տարածությունները (հա) Sown area (hectare)					Բերքատվությունը (ց/հա)** Yield (centner/hectare)**					Համախառն բերքը (հազ.տոննա) Gross production (thousand tons)				
	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
ԶԶ ընդամենը Total in RA	22656	22839	25735	34725	34879	47.6	39.7	48.1	39.1	104.9	102.4	82.6	103.1	113.7	315.6
ք. Երևան Yerevan	890	766	839	1297	1297	19.8	12.9	28.0	6.0	48.3	1.7	1.0	2.3	0.7	5.7
Արագածոտն Aragatsotn	3467	3013	3301	5095	5095	69.2	55.2	91.5	87.6	139.0	24.0	16.6	28.4	40.3	64.0
Արարատ Ararat	3777	3773	5031	6105	6326	77.3	62.1	32.5	45.9	175.1	24.6	19.5	13.8	22.3	91.9
Արմավիր Armavir	4010	4218	5846	7169	7176	58.1	52.3	35.3	20.7	144.6	22.1	17.5	10.8	10.8	80.1
Գեղարքունիք Gegharkunik	1168	1210	1168	1402	1426	37.3	63.1	94.0	79.0	110.9	4.4	7.6	11.0	10.2	15.1
Լոռի Lori	1567	1698	1011	2475	2396	18.6	7.9	64.3	5.5	31.2	2.4	1.2	6.5	1.1	6.3
Կոտայք Kotayk	3053	3010	3445	4088	4073	40.1	42.4	55.5	54.9	44.5	12.2	12.5	18.3	19.8	16.2
Շիրակ Shirak	215	316	319	438	432	33.0	35.2	37.3	59.1	62.3	0.7	1.0	1.0	2.6	2.5
Սյունիք Syunik	2338	2608	2517	2695	2694	17.0	12.0	13.5	1.1	68.7	3.9	3.1	3.2	0.3	16.8
Վայոց ձոր Vayots Dzor	1106	1158	1226	1880	1939	46.3	17.1	16.2	17.4	53.6	4.8	1.9	1.9	2.9	9.5
Տավուշ Tavush	1065	1069	1032	2081	2025	14.7	7.6	61.0	16.2	42.8	1.6	0.7	5.9	2.7	7.5

Աղյուսակ 3.8.
Table 3.8.

Խաղողի տարածությունները, միջին բերքատվությունը և համախառն բերքը, մարզերով*
Areas, average yield and gross production of grapes, by marzes*

	Տարածությունները (հա) Sown area (hectare)					Բերքատվությունը (գ/հա)** Yield (centner/hectare)**					Համախառն բերքը (հազ.տոննա) Gross production (thousand tons)				
	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
ԶԳ ընդամենը Total in RA	14843	12997	13054	14856	14932	81.4	82.8	71.4	108.9	119.7	116.5	104.0	81.6	148.9	164.4
ք. Երևան Yerevan	618	506	556	637	637	49.1	43.5	17.6	46.0	30.8	3.0	2.2	0.9	2.9	1.9
Արագածոտն Aragatsotn	2403	1336	1479	1846	1846	21.2	40.2	9.5	38.3	54.7	5.1	5.3	1.4	7.0	10.0
Արարատ Ararat	3856	3630	3407	4065	4298	116.8	118.5	146.8	157.7	182.7	39.9	40.0	45.1	56.2	65.7
Արմավիր Armavir	5342	4943	5123	5386	5272	106.6	110.7	62.6	146.3	149.0	56.1	53.3	24.0	71.2	72.6
Գեղարքունիք Gegharkunik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Լոռի Lori	69	68	66	65	65	38.1	8.0	52.6	10.0	19.1	0.3	0.1	0.3	0.0	0.1
Կոտայք Kotayk	626	533	496	494	458	11.5	6.7	3.6	20.4	24.6	0.7	0.4	0.2	1.0	1.1
Շիրակ Shirak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Սյունիք Syunik	98	123	117	185	185	76.8	39.1	34.7	13.5	51.9	0.7	0.5	0.4	0.3	0.9
Վայոց ձոր Vayots Dzor	582	675	577	849	852	46.7	17.2	14.0	46.1	48.0	2.7	1.0	0.8	3.2	3.5
Տավուշ Tavush	1249	1183	1233	1329	1319	63.9	10.1	68.7	53.6	65.1	8.0	1.2	8.5	7.1	8.6

Գյուղատնտեսական արտադրանքի արդյունավետությունը մեծապես կախված է բույսերի պաշտպանության միջոցառումներից, որոնց արդյունքների գնահատման ցուցանիշներից են հանդիսանում՝ մորեխների և մկնանման կրծողների զանգվածային բազմացումն ու տարածվածությունը, մկնանման կրծողների բների քանակն ու մորեխների առկայությունն ըստ հողատեսքերի:
 Efficiency of agricultural product mostly depends on the plant protection measures, which are estimated by the indicators such as mass reproduction and occurrence of locusts and rodents, the number of rodents' holes and the availability of locusts by types of land.

Աղյուսակ 3.9.
Table 3.9.

Մորեխների և մկնանման կրծողների զանգվածային բազմացումն ու տարածվածությունն ըստ մարզերի և հետազոտված հողատեսքերի, 2005թ.
 Mass reproduction and occurrence of locusts and rodents by marzes and observed types of land, 2005

ha
hectare

1	2	որոնցից վարակված են of which infected with		այդ թվում՝ ըստ հողատեսքերի including by types of land														
				վարելահող arable land		բազմամյա տնկարկներ perennial seedling		խոտհարքեր hayfield		արոտավայրեր pasture		անօգտագործելի հողեր unusable land						
				ընդամենը total	որոնցից վարակված են of which infected with		ընդամենը total	որոնցից վարակված են of which infected with		ընդամենը total	որոնցից վարակված են of which infected with		ընդամենը total	որոնցից վարակված են of which infected with				
					մորեխներով locusts	մկնանման կրծողներով rodents		մորեխներով locusts	մկնանման կրծողներով rodents		մորեխներով locusts	մկնանման կրծողներով rodents		մորեխներով locusts	մկնանման կրծողներով rodents			
ԶԶ ընդամենը Total in RA	121000	9233	36991	64992	4673	16583	26443	667	5054	15435	1800	9329	9340	1318	4741	4790	775	1284
ք. Երևան Yerevan	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Արագածոտն Aragatsotn	13541	710	5114	5351	290	1748	3370	-	709	1850	215	1461	1650	125	1111	1320	80	85
Արարատ Ararat	17330	1333	6278	8250	665	3842	6500	347	1658	1900	198	546	550	93	232	130	30	-
Արմավիր Armavir	18645	403	3583	10000	16	1414	5950	162	1155	1500	219	759	900	-	81	295	6	174
Գեղարքունիք Gegharkunik	11258	2250	2923	6471	718	1145	37	-	17	2500	696	815	1310	556	606	940	280	340

Աղյուսակ 3.9.-ի շարունակություն
Table 3.9. continuation

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Լոռի Lori	11840	190	4603	8132	-	2456	243	-	85	1815	158	1405	900	32	302	750	-	355
Կոտայք Kotayk	14805	1280	3847	6950	592	1600	5100	98	620	1300	174	982	1000	282	610	455	134	35
Շիրակ Shirak	5876	1710	1602	3976	1710	890	-	-	-	870	-	433	680	-	89	350	-	190
Սյունիք Syunik	11226	1042	3193	8526	622	1463	-	-	35	1400	100	940	850	85	650	450	235	105
Վայոց ձոր Vayots Dzor	6075	150	2495	2575	50	940	1650	60	200	1100	10	905	650	20	450	100	10	-
Տավուշ Tavush	10404	165	3353	4761	10	1085	3593	-	575	1200	30	1083	850	125	610	-	-	-

Ծանոթություն՝ նախկինում մորեխներով չվարակված տարածքներում հասուն մորեխների հոտեր չեն հայտնաբերվել:
Notice: Mature locusts flocks have not been detected in the areas not being enfected previously with locusts.

Աղյուսակ 3.10.
Table 3.10.

Սկնանման կրծողների բների քանակը դրանց դեմ պայքարի միջոցառումների իրականացումից առաջ և հետո
ըստ մարզերի և հողատեսքերի, 2005թ.

Number of rodents' holes as a result of conducting the combating measures by marzes and types of land, 2005

	Սկնանման կրծողներով վարակված տարածքը, ընդամենը, հա Areas infected with rodents, total, hectare	Ըստ հողատեսքերի մկնանման կրծողների գործող բների քանակը 1 հեկտարում, հատ Rodents functioning holes per hectare by types of land, unit									
		վարելահող arable land		բազմամյա տնկարկներ perennial seedling		խոտհարքներ hayfield		արոտավայրեր pasture		անօգտագործելի հողեր unusable land	
		պայքարից առաջ before combating	պայքարից հետո after combating	պայքարից առաջ before combating	պայքարից հետո after combating	պայքարից առաջ before combating	պայքարից հետո after combating	պայքարից առաջ before combating	պայքարից հետո after combating	պայքարից առաջ before combating	պայքարից հետո after combating
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ԳՅ ընդամենը Total in RA	36991	611	60	733	66	854	66	862	67	704	59
ք. Երևան Yerevan	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Արագածոտն Aragatsotn	5114	62	8	183	20	106	9	102	11	360	28
Արարատ Ararat	6278	34	4	52	4	56	4	59	5	-	-
Արմավիր Armavir	3583	23	2	22	3	29	1	35	2	53	5
Գեղարքունիք Gegharkunik	2923	69	7	88	9	104	8	113	12	74	8
Լոռի Lori	4603	56	6	86	6	90	7	129	10	33	2
Կոտայք ¹ Kotayk ¹	3847	58	-	56	-	65	-	57	-	14	-
Սյունիք Syunik	3193	99	12	90	10	106	9	109	7	110	9
Վայոց ձոր Vayots Dzor	2495	96	9	80	8	130	12	118	7	-	-
Տավուշ Tavush	3353	58	5	76	6	90	8	77	9	-	-

¹ Կոտայքի մարզում մկնանման կրծողների դեմ պայքարի միջոցառումներ չեն կատարվել: Գործող բների քանակն ուշ աշնանն աճել է միջինը 7%-ով:
Combating measures against rodents have not been conducted in Kotayk marz. Number of active holes in late autumn increased by 7% at average.

Մորեխների առկայությունը դրանց դեմ պայքարի միջոցառումների իրականացումից առաջ և հետո ըստ մարզերի և հողատեսքերի, 2005թ.¹

Availability of locusts as a result of conducting the combating measures by marzes and types of land, 2005¹

	Մորեխներով վարակված տարածքը, ընդամենը, հա Areas infected with locusts, total, hectare	Ըստ հողատեսքերի մորեխների առկայությունը 1 քառ.մետր, հատ Availability of locusts per square meter by types of land, unit										Միջոցառումների միջին արդյունավետությունը, % Average effectiveness, %	
		վարելահող arable land		բազմամյա տնկարկներ perennial seedling		խոտհարքներ hayfield		արոտավայրեր pasture		անօգտագործելի հողեր unusable land			
		պայքարից առաջ before combating	պայքարից հետո after combating	պայքարից առաջ before combating	պայքարից հետո after combating	պայքարից առաջ before combating	պայքարից հետո after combating	պայքարից առաջ before combating	պայքարից հետո after combating	պայքարից առաջ before combating	պայքարից հետո after combating		
ԶԶ ընդամենը Total in RA	9233	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
ք. Երևան Yerevan	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Արագածոտն Aragatsotn	710	20	2-3	-	-	21	2-3	20	1-3	20	1	87.5	
Արարատ Ararat	1333	17	2-3	1-3	-	13	2-4	1-2	-	2-4	-	85.3	
Արմավիր Armavir	403	1-2	-	1-2	-	1-2	-	-	-	1	-	-	
Գեղարքունիք Gegharkunik	2250	18	2-4	-	-	19	1-2	18	1-2	1	-	84.0	
Լոռի Lori	190	-	-	-	-	1-2	-	1-2	-	-	-	-	
Կոտայք Kotayk	1280	1-5	-	1-5	-	1-5	-	1-5	-	1-5	-	-	
Շիրակ Shirak	1710	25	3-4	-	-	-	-	-	-	-	-	86.0	
Սյունիք Syunik	1042	1-2	-	-	-	4-5	-	2-3	-	2-4	-	-	
Վայոց ձոր Vayots Dzor	150	1-3	-	2-5	-	2-5	-	2-5	-	2-5	-	-	
Տավուշ Tavush	165	3-4	-	-	-	3-4	-	3-4	-	3-4	-	-	

¹ 1 քառակուսի մետրի վրա մինչև 7 վնասակար (իտալական) մորեխների առկայության դեպքում պայքարի միջոցառումների իրականացում չի նախատեսվում:
It's not foreseen to conduct combating measures in presence of up to 7 harmful (Italian) locusts per 1 square meter.

**Ագրոօդերևութաբանական տեղեկատվություն
(2006թ. հուլիս-սեպտեմբեր)**

Հուլիսին օդի ամսական միջին ջերմաստիճանը նորմայի սահմաններում էր՝ փոքր բացասական շեղումով: Ամսվա առավելագույն ջերմաստիճանը դիտվել է հուլիսի 24-ին՝ Արարատյան դաշտում՝ +36...+37, Սյունիքի հովիտներում՝ +34...+36, Տավուշում՝ +30...+32, Լոռիում և Սյունիքի նախալեռներում՝ +26...+29, լեռնային շրջաններում՝ +24...+31 աստիճան (Գյումրիում՝ +33): Ամսվա ամենացածր ջերմաստիճանը դիտվել է լեռնային շրջաններում և Լոռիում՝ +6...+10, Սյունիքի նախալեռներում և Տավուշում՝ +9...+14, Սյունիքի հովիտներում՝ +12...+16, Արարատյան դաշտում՝ +15...+17 աստիճան:

Ամսական տեղումների քանակը բարձր էր նորմայից և կազմել է Արարատյան դաշտում նորմայի 160-347%-ը (Երևանում՝ 460%), Կոտայքում՝ 240%, Գեղարքունիքում՝ 100-230%, Արագածոտնում՝ 180%, Վայոց ձորում՝ 145-160%, Տավուշում և Սյունիքում՝ 120-160%, Լոռիում՝ 95-130%, Շիրակում՝ 90-95%:

Հուլիսին հանրապետությունում դիտված տեղումները բարելավել էին գյուղատնտեսական մշակաբույսերի աճի և զարգացման պայմանները, սակայն վերջիններս անբարենպաստ էին խոտաբույսերի աճի և զարգացման համար :

Օգոստոսին օդի ամսական միջին ջերմաստիճանը հանրապետությունում բարձր էր նորմայից 3-4 աստիճանով: Ամսվա առավելագույն բարձր ջերմաստիճանը դիտվել է օգոստոսի 9-15-ը ընկած ժամանակահատվածում և երրորդ տասնօրյակի երկրորդ կեսին՝ Արարատյան դաշտում՝ +40...+42, Սյունիքի հովիտներում՝ +38...+40, Տավուշում՝ +36...+38, Լոռիում և Սյունիքի նախալեռներում՝ +33...+36, լեռնային շրջաններում՝ +29...+34 աստիճան:

Ամսական տեղումների քանակը ցածր էր նորմայից և կազմել է Շիրակում նորմայի 60-121%-ը, Լոռիում՝ 30-107%, Կոտայքում՝ 14-95%, Գեղարքունիքում՝ 60-88%, Արագածոտնում և Տավուշում՝ 23-38%:

Օգոստոս ամսվա ընթացքում բարձր ջերմային ռեժիմը և անբավարար տեղումները ծայրահեղ անբարենպաստ պայմաններ էին ստեղծել գյուղատնտեսական մշակաբույսերի ու խոտաբույսերի աճի և զարգացման համար, սակայն մնան եղանակային պայմանները նպաստավոր էին բերքահավաքի համար:

Սեպտեմբերին օդի ամսական միջին ջերմաստիճանը բարձր էր նորմայից 0.5-1.5 աստիճանով: Ամսվա առավելագույն ջերմաստիճանը դիտվել է առաջին հնգօրյակում՝ Արարատյան դաշտում՝ +37...+40, Սյունիքի հովիտներում՝ +37...+38, Տավուշում՝ +33...+35, Լոռիում, Սյունիքի նախալեռներում և լեռնային շրջաններում՝ +29...+33 աստիճան: Ամենացածր ջերմաստիճանը դիտվել է սեպտեմբերի 16-19-ն ընկած ժամանակահատվածում՝ լեռնային շրջաններում, Լոռիում և Սյունիքի նախալեռներում՝ 0...+6, Տավուշում և Արագածոտնի նախալեռներում՝ +2...+8, Արարատյան դաշտում և Սյունիքի հովիտներում՝ +6...+8 աստիճան:

Ամսական տեղումների քանակը հանրապետությունում գերազանցել էր նորման՝ Շիրակում կազմել է նորմայի 140-170%-ը, Տավուշում և Լոռիում՝ 120-170%, Գեղարքունիքում՝ 80-170%, Արագածոտնում՝ 120-140%, Կոտայքում և Սյունիքում՝ 100-140%, Արարատյան դաշտում՝ 30-70%:

Սեպտեմբերին հանրապետությունում եղանակային պայմանները նպաստավոր էին բերքահավաքի, իսկ առանձին օրերին դիտված տեղումները՝ աշնանացան ցորենի ցանքի և հատիկի ծլման համար: Միայն ամսվա երկրորդ տասնօրյակի վերջին օրերին առանձին լեռնային շրջաններում օդում և հողի մակերևույթին դիտված ցրտահարությունն որոշ վնաս էր հասցրել գյուղատնտեսական մշակաբույսերին՝ հատկապես կարտոֆիլին :

**Agro –meteorological information
(July-September 2006)**

The average monthly air temperature in July was within the norm with some negative deviation. The maximal temperature of month was observed on 24 July: in Ararat valley it was +36...+37, in Syunik valleys +34...+36, in Tavush +30...+32, in Lori and submountain regions of Syunik +26...+29, in mountain regions +24...+31 degrees (in Gjumri +33). The minimal temperature of month was observed in mountain regions and Lori +6...+10, in submountain regions of Syunik and Tavush +9...+14, in Syunik valleys +12...+16, in Ararat valley +15...+17 degrees.

The amount of monthly precipitation was over the norm and made up 160-347% of norm in Ararat valley (in Yerevan 460%), 240% in Kotayk, 100-230% in Gegharkunik, 180% in Aragatsotn, 145-160% in Vayots Dzor, 120-160% in Tavush and Syunik, 95-130% in Lori, 90-95% in Shirak.

In July, observed weather conditions in the republic were favorable for growth and development of agricultural crops, but the last-mentioned were unfavorable for growth and development of plants.

The average monthly air temperature in the republic in August was over the norm by 3-4 degrees. The maximal temperature of month was observed on 9-15 August and on the second half of the third decade: in Ararat valley +40...+42, in Syunik valleys +38...+40, in Tavush +36...+38, in Lori and submountain regions of Syunik +33...+36, in mountain regions +29...+34 degrees.

The amount of monthly precipitation was below the norm and made up 60-121% of norm in Shirak, 30-107% in Lori, 14-95% in Kotayk, 60-88% in Gegharkunik, 23-38% in Aragatsotn and Tavush.

In August, the high temperature and insufficient precipitation created unfavorable conditions for growth and development of agricultural crops and plants, but such weather conditions were favorable for harvesting.

The average monthly air temperature in September was over the norm by 0.5-1.5 degrees. In the first 5 days the maximal temperature of month was observed in Ararat valley +37...+40, in Syunik valley +37...+38, in Tavush +33...+35, in Lori, in submountain regions of Syunik and mountain regions +29...+33 degrees. The minimal temperature was observed on 16-19 September in mountain regions, in Lori and submountain regions of Syunik 0...+6 degrees, in Tavush and submountain regions of Aragatsotn +2...+8, in Ararat valley and Syunik valley +6...+8 degrees.

The amount of precipitation in the Republic was over the norm: in Shirak it made up 140-170% of norm, in Tavush and Lori 120-170%, in Gegharkunik 80-170%, in Aragatsotn 120-140%, in Kotayk and Syunik 100-140%, in Ararat valley 30-70%.

In September the weather conditions in the republic were favorable for harvesting and in separate days observed precipitations were favorable for winter wheat seeding and for grain seedling emergence. Only in the last days of the second decade of month in air and earth surface frostbite agricultural crops, were damaged by frost especially potatoes in mountain regions.

Աղյուսակ 3.12.
Table 3.12.

Խոշոր եղջերավոր անասունների զվխաքանակը հունվարի 1-ի դրությամբ, մարզերով*
Number of cattles as of January 1, by marzes*

գլուխ
head

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
ԶԶ ընդամենը Total in RA	497306	514244	535784	565844	573260	592067
ք. Երևան Yerevan	2447	2380	2590	2588	3353	3455
Արագածոտն Aragatsotn	55656	56800	63207	66502	67612	72220
Արարատ Ararat	37376	42683	42741	45656	43102	43123
Արմավիր Armavir	37367	35244	37145	39311	40728	42519
Գեղարքունիք Gegharkunik	87728	95419	96002	104018	100776	102789
Լոռի Lori	56269	56034	59380	64102	65967	71168
Կոտայք Kotayk	47664	48318	51555	53763	55759	57384
Շիրակ Shirak	71428	77687	79908	84344	88982	90818
Սյունիք Syunik	42892	42046	45790	49509	49889	51131
Վայոց ձոր Vayots Dzor	21315	20403	19900	20418	20895	20499
Տավուշ Tavush	37164	37230	37566	35633	36197	36961

Աղյուսակ 3.13.
Table 3.13.

Կովերի գլխաքանակը հունվարի 1-ի դրությամբ, մարզերով*
Number of cows as of January 1, by marzes *

գլուխ
head

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
ԶԶ ընդամենը Total in RA	264920	270107	280764	290995	290069	297060
ք. Երևան Yerevan	1526	1306	1435	1658	2084	2200
Արագածոտն Aragatsotn	30578	30597	32508	35251	34879	37758
Արարատ Ararat	18513	21023	21028	21524	19826	20089
Արմավիր Armavir	19050	17441	18378	18450	18239	18867
Գեղարքունիք Gegharkunik	45472	49613	49893	52775	51291	53047
Լոռի Lori	31415	31813	33208	35131	34759	36905
Կոտայք Kotayk	27993	26601	28314	28932	28985	29747
Շիրակ Shirak	37599	38545	41875	43368	45916	43940
Սյունիք Syunik	22771	23059	23848	25129	25270	25522
Վայոց ձոր Vayots Dzor	10553	10630	10795	10281	10129	10131
Տավուշ Tavush	19450	19479	19482	18496	18691	18854

Աղյուսակ 3.14.
Table 3.14.

Խոզերի գլխաքանակը հունվարի 1-ի դրությամբ, մարզերով*
Number of pigs as of January 1, by marzes*

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
ԶԶ ընդամենը Total in RA	68912	97884	111031	85393	89082	137508
ք. Երևան Yerevan	2243	2993	1862	2094	2342	3520
Արագածոտն Aragatsotn	3644	5830	6026	4048	3765	8184
Արարատ Ararat	5343	9430	9244	9021	8733	14626
Արմավիր Armavir	8569	11092	9661	9289	9490	16933
Գեղարքունիք Gegharkunik	4635	7299	7467	6512	6005	9563
Լոռի Lori	10551	13813	17044	10398	10750	16886
Կոտայք Kotayk	4989	8984	12320	9828	11389	19978
Շիրակ Shirak	7141	13728	19846	11042	11857	12821
Սյունիք Syunik	3711	4244	4225	4202	4450	7533
Վայոց ձոր Vayots Dzor	685	961	1240	570	782	1406
Տավուշ Tavush	17401	19510	22096	18389	19519	26058

գլուխ
head

Աղյուսակ 3.15.
Table 3.15.

Ոչխարների և այծերի գլխաքանակը հունվարի 1-ի դրությամբ, մարզերով*
Number of sheep and goats as of January 1, by marzes*

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
ԶԶ ընդամենը Total in RA	539992	592086	602560	628475	603252	591566
ք. Երևան Yerevan	2691	3085	3898	3900	3408	3562
Արագածոտն Aragatsotn	77130	86476	87067	90122	87587	93224
Արարատ Ararat	61985	73426	76653	83621	76554	67998
Արմավիր Armavir	41628	39119	39784	44807	49724	47815
Գեղարքունիք Gegharkunik	94569	99802	100739	105178	99719	99991
Լոռի Lori	36507	39069	40077	43388	41535	41415
Կոտայք Kotayk	50968	61959	64514	64450	59893	56176
Շիրակ Shirak	55558	67287	67355	74373	72604	74805
Սյունիք Syunik	55548	57088	60785	62991	60786	58126
Վայոց ձոր Vayots Dzor	30243	31553	30154	29073	26765	23293
Տավուշ Tavush	33165	33222	31534	26572	24677	25161

գլուխ
head

Աղյուսակ 3.16.
Table 3.16.

Անասունների գլխաքանակն ըստ վարակիչ հիվանդությունների, մարզերով, 2005թ.¹
Livestock by infectious diseases in marzes, 2005¹

գլուխ
head

	ՀՀ, ընդամենը RA, total	այդ թվում՝ ըստ մարզերի of which by marzes										
		ք. Երևան Yerevan	Արագածոտն Aragatsotn	Արարատ Ararat	Արմավիր Armavir	Գեղարքունիք Gegharku nik	Լոռի Lori	Կոտայք Kotayk	Շիրակ Shirak	Սյունիք Syunik	Վայոց ձոր Vayots Dzor	Տավուշ Tavush
Խոշոր եղջերավոր անասուններ Cattle												
սիբիրախտ anthrax	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
բրուցելյոզ brucellosis	117	x	x	x	9	22	x	x	x	86	x	x
տուբերկուլյոզ tuberculosis	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Ա, Օ և Ասիա դաբաղ A, O and Asia murrain	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
խշխշան պալար carbuncle emphysematous	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Ոչխարներ և այծեր Sheep and goats												
սիբիրախտ anthrax	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
բրուցելյոզ brucellosis	155	x	x	x	9	51	x	x	x	95	x	x
տուբերկուլյոզ tuberculosis	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

¹ Ցուցանիշի հաշվառումն իրականացվել է Արմավիրի, Գեղարքունիքի և Սյունիքի մարզերում և ընդգրկում է սեպտեմբեր-դեկտեմբեր ժամանակահատվածը:
The calculation of the indicator was conducted in Armavir, Gegharkunik and Syunik marzes and includes the period from September to December.

Աղյուսակ 3.16.-ի շարունակություն
Table 3.16. continuation

	ՀՀ, ընդամենը RA, total	այդ թվում՝ ըստ մարզերի of which by marzes											
		ք. Երևան Yerevan	Արագածոտն Aragatsotn	Արարատ Ararat	Արմավիր Armavir	Գեղարքունիք Gegharku nik	Լոռի Lori	Կոտայք Kotayk	Շիրակ Shirak	Սյունիք Syunik	Վայոց ձոր Vayots Dzor	Տավուշ Tavush	
Ա, Օ և Ասիա դաբաղ A, O and Asia murrain	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Խոզեր Pigs													
սիբիրախտ anthrax	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
բրուցելյոզ brucellosis	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
տուբերկուլյոզ tuberculosis	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
ժանտախտ plague	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Ա, Օ և Ասիա դաբաղ A, O and Asia murrain	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Չիեր Horses													
սիբիրախտ anthrax	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
բրուցելյոզ brucellosis	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
տուբերկուլյոզ tuberculosis	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Ա, Օ և Ասիա դաբաղ A, O and Asia murrain	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

Կենդանական ծագման գյուղատնտեսական մթերքի արտադրությունը, մարզերով

Livestock production by marzes

	Իրացվել է անասուն և թռչուն սպանդի համար (կենդանի քաշով հազ. տոննա ¹) Livestock and poultry were sold for slaughter (live weight thousand tons ¹)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006		
						I եռ. / qtr	II եռ. / qtr	III եռ. / qtr
ԶԶ ընդամենը Total in RA	86.8	89.0	92.0	94.6	99.1	19.7	23.1	31.2
ք. Երևան Yerevan	0.7	1.7	1.4	0.4	0.5	0.1	0.1	0.2
Արագածոտն Aragatsotn	10.3	9.1	9.5	10.3	10.8	2.1	2.6	3.5
Արարատ Ararat	6.1	7.3	8.0	8.4	8.8	1.7	2.1	2.9
Արմավիր Armavir	6.1	7.9	8.4	10.0	10.9	2.4	2.0	2.7
Գեղարքունիք Gegharkunik	14.3	14.3	14.4	14.9	15.7	3.1	3.7	5.0
Լոռի Lori	10.6	8.5	9.0	9.5	9.9	2.0	2.3	3.2
Կոտայք Kotayk	7.8	10.9	11.0	9.8	10.0	1.9	2.6	3.3
Շիրակ Shirak	11.6	13.2	13.4	13.1	13.7	2.7	3.3	4.4
Սյունիք Syunik	7.7	6.6	7.0	7.7	7.8	1.5	1.8	2.5
Վայոց ձոր Vayots Dzor	4.3	3.2	3.3	3.3	3.5	0.7	0.8	1.1
Տավուշ Tavush	7.3	6.3	6.6	7.2	7.5	1.5	1.8	2.4
	Կաթ (հազ. տոննա) Milk (thousand tons)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006		
						I եռ. / qtr	II եռ. / qtr	III եռ. / qtr
ԶԶ ընդամենը Total in RA	465.3	489.5	513.7	555.2	594.6	83.1	246.3	220.6
ք. Երևան Yerevan	3.3	3.1	3.4	3.6	3.6	0.5	1.4	1.2
Արագածոտն Aragatsotn	56.3	55.3	59.4	64.1	68.6	9.6	28.4	25.5
Արարատ Ararat	32.0	38.1	38.4	41.4	44.5	6.2	18.4	16.6
Արմավիր Armavir	32.2	31.1	33.2	35.9	38.4	5.4	15.9	14.3
Գեղարքունիք Gegharkunik	80.0	89.9	91.5	98.7	105.8	14.8	43.7	39.2
Լոռի Lori	56.3	54.6	60.4	65.4	69.9	9.7	29.1	26.0
Կոտայք Kotayk	43.3	48.9	52.8	56.9	61.2	8.7	25.2	22.7

¹ Ներառյալ ներքին սպառումը
Including the internal consumption

Աղյուսակ 3.17.-ի շարունակություն

Table 3.17. continuation

	2001	2002	2003	2004	2005	2006		
						I	II	III
						եռ. / գրե	եռ. / գրե	եռ. / գրե
Շիրակ Shirak	63.3	72.6	76.6	83.0	88.8	12.4	36.9	32.9
Սյունիք Syunik	40.9	41.9	43.4	47.1	50.5	7.0	21.0	18.6
Վայոց ձոր Vayots Dzor	22.3	19.0	19.4	21.0	22.5	3.1	9.4	8.3
Տավուշ Tavush	35.4	35.0	35.2	38.1	40.8	5.7	16.9	15.3
Ձու (մլն. հատ) Eggs (million pieces)								
	2001	2002	2003	2004	2005	2006		
						I	II	III
						եռ. / գրե	եռ. / գրե	եռ. / գրե
ԶԳ ընդամենը Total in RA	448.3	477.7	502.2	563.0	518.2	85.4	126.8	105.9
ք. Երևան Yerevan	38.3	52.3	55.5	46.9	38.6	5.8	7.1	7.0
Արագածոտն Aragatsotn	21.2	22.5	26.2	27.3	27.4	3.6	6.8	5.2
Արարատ Ararat	30.3	31.7	38.8	41.4	42.9	5.7	10.7	8.1
Արմավիր Armavir	35.4	32.3	37.4	39.9	41.0	5.4	9.7	7.9
Գեղարքունիք Gegharkunik	32.3	30.7	35.2	41.0	43.4	5.8	10.8	8.2
Լոռի Lori	16.8	17.1	23.0	29.2	27.7	3.8	7.7	6.5
Կոտայք Kotayk	198.6	211	200.6	251.6	206.6	43.0	51.8	45.7
Շիրակ Shirak	30.1	32.5	35.2	38.1	40.3	5.3	10.1	7.7
Սյունիք Syunik	14.2	13.7	15.1	14.6	15.5	2.1	3.8	3.0
Վայոց ձոր Vayots Dzor	8.9	10.5	11.6	12.5	13.1	2.0	2.9	2.5
Տավուշ Tavush	22.2	23.4	23.6	20.5	21.7	2.9	5.4	4.1

Աղյուսակ 3.18.
Table 3.18.

Պարենամթերքի ներմուծում
Import of food products

տոննա
tons

	2001	2002	2003	2004	2005	2006		
						I եռ./գրե	II եռ./գրե	III եռ./գրե
Ցորեն Wheat	295877.6	326784.8	303946.8	384607.9	319043.1	22116.1	68760.8	95363.8
Ալյուր Flour	24663.6	14180.9	6096.7	14596.9	1795.0	57.7	152.8	166.5
Բրինձ Rice	11078	14310.6	15685.7	14494.8	16545.9	3361.5	4908.8	4413.3
Մակարոնեղեն Macaroni	1494.8	1255.3	2021.6	2835.5	3135.1	620.4	893.1	647.1
Շաքար Sugar	73485.8	68400.2	86963.1	74875.5	103262.9	14802.6	21365.6	17454.4
Բուսական յուղ Vegetable oil	13050.2	12152.8	18309.3	13220.4	17100.9	4447.0	6569.1	5127.7
Չուլ Eggs	529	88.8	8.6	44.7	41.4	-	-	31.1
Թռչնի միս Poultry	13043.4	11897.8	12377.9	10019.2	13580.8	25.6	478.0	4216.4
Տավարի միս Beef	7319.4	7789.5	9658.4	10863.2	9056.9	2329.9	2447.4	2245.0
Խոզի միս Pork	596.8	705.4	964.5	2134.9	2708.9	510.2	1048.0	737.9
Կաթ (բոլոր տեսակները) Milk (all types)	1467.3	2077.9	3575.9	3866.5	3467.9	661.2	761.9	1220.2
Կարագ Butter	3829.8	3303.4	3644.6	5268.4	3561.3	668.6	986.9	487.7
Պանիր Cheese	158.6	180.2	253.5	493.5	543.0	129.2	157.6	148.9
Բանջարեղեն Vegetables	7511.4	7121.1	8669.1	9004.3	8357.8	2932.6	6555.2	1209.5
որից՝ կարտոֆիլ of which potatoes	2289.6	1927.0	2858.7	1553.3	915.1	119.0	1512.0	-
Միրգ (ներառյալ ընկուզա- պտուղներ) Fruit (including nuts)	8436.6	9193.7	12584.5	17167.9	21470.8	4773.0	4295.9	1371.6
որից՝ խաղող of which grapes	1023.9	930.1	1256.2	894.5	895.6	66.8	39.4	47.3
բոստանային մշակաբույսեր melons	171.3	225.7	267.2	313.6	20.9	-	576.6	-

Աղյուսակ 3.19.
Table 3.19.

Պարենամթերքի արտահանում
Export of food products

տոննա
tons

	2001	2002	2003	2004	2005	2006		
						I եռ./գրտ	II եռ./գրտ	III եռ./գրտ
Կոնյակ ¹ Cognac ¹	7367.2	10024.0	12118.0	10824.0	16143.6	2793.8	2718.7	3491.2
Պինի Wine	1581.4	605.6	362.3	382.6	496.7	119.8	78.2	80.2
Հանքային ջուր Mineral water	2124.3	2339.5	3816.1	4520.1	5369.9	983.7	2760.4	3487.0
Միրգ (ներառյալ ընկուզապտուղներ) Fruit (including nuts)	981.9	3307.9	3978.0	2497.2	6825.6	1016.6	4286.3	3977.6
որից՝ խաղող <i>of which grapes</i>	873.8	560.9	1003.7	324.8	586.1	17.5	6.0	596.0
Պանիր Cheese	41.1	96.2	1002.6	1026.3	2273.5	58.8	196.1	473.8
Զու Eggs	711.6	781.4	1196.9	2703.2	711.6	-	413.8	36.9

Աղյուսակ 3.20.
Table 3.20.

Սարդասիրական օգնություն
Humanitarian assistance

տոննա
tons

	2001	2002	2003	2004	2005	2006		
						I եռ./գրտ	II եռ./գրտ	III եռ./գրտ
Կենդանի կենդանիներ և կենդանական ծագման արտադրանք Live cattle and products of animal origin	36.7	14.3	116.7	10.6	3.6	0.0	0.0	5.7
Բուսական ծագման արտադրանք Vegetable products	43327.6	2379.8	444.7	5392.7	627.3	51.9	0.1	22.4
Կենդանական և բուսական ծագման յուղեր ու ճարպեր Animal and vegetable oils	181.7	2.4	1.5	3.5	5.4	0.0	0.0	5.4
Պատրաստի սննդի արտադրանք Production of ready food	526.9	56.2	167.0	136.9	127.1	15.8	41.9	85.4

¹ Մինչև 2004թ. տվյալները ներկայացված են առանց քաղաքացիների կողմից իրականացվող առևտրի:
Up to 2004 the data are presented without citizens' (shuttle) trade.

Աղյուսակ 3.21.
Table 3.21.

Հայաստանի Հանրապետության ազգային պարենային հաշվեկշիռ, 2003թ
National food balance of the Republic of Armenia, 2003

հազ.տոննա
thousand tons

	Պահուստների տարվա սկզբում Opening stocks	Արտադրություն Production	Ներմուծում ¹ Import ¹	Ամբողջական առաջարկ Total supply	Սննդի օգտագործում Food consumption	Անասնակեր Feed use	Կորուստներ Waste	Սերմացու Seed	Արտահանում ¹ Export ¹	Այլ օգտագործում Other uses	Պահուստների տարվա վերջում Closing stock	Օգտագործում Total utilization	Ինքնաբավության աստիճան, % Self-sufficiency ratio, %	Սպառումը մեկ շնչի հաշվով Per capita consumption		
														կգ/տարի kg/year	գր/օր gr/day	կկալ/օր kcal/day
Ցորեն Wheat	103.7	216.7	316.3	636.7	469.9	80.8	9.6	38.2	0.3	0.0	37.9	636.7	40.7	156.5	428.8	1372.3
Կարտոֆիլ ^o Potatoes ^o	287.0	507.5	2.9	797.4	144.5	70.2	45.1	129.1	0.0	0.0	408.5	797.4	99.4	48.1	131.9	98.9
Բանջարեղեն ^o Vegetables ^o	297.6	684.8	11.9	994.3	668.6	13.3	17.9	0.8	28.7	0.0	265.0	994.3	102.5	222.7	610.2	159.3
Միրգ (բացի խաղողից) Fruit (except for grapes)	5.6	103.1	14.0	122.7	100.5	0.0	9.4	-	7.4	0.0	5.4	122.7	94.0	33.4	91.7	76.9
Հատիկաբույսեր Legume crops	0.8	4.7	3.1	8.6	7.1	0.0	0.4	0.2	0.0	0.0	0.9	8.6	60.2	2.3	6.4	20.5
Բուսական յուղ Vegetable oil	1.1	2.1	18.6	21.8	19.4	-	0.3	-	0.4	0.0	1.7	21.8	10.3	6.5	17.7	156.5
Շաքար Sugar	3.0	0.0	89.3	92.3	86.3	-	1.4	-	0.8	0.0	3.8	92.3	0.0	28.7	78.7	304.0
Չուլ Eggs	0.3	27.6	0.1	28.0	24.2	0.0	1.4	0.9	1.2	0.0	0.3	28.0	104.2	8.1	22.1	11.7
Կաթ (բացի կարագից) Milk (except for butter)	40.0	513.7	16.7	570.4	453.6	51.4	22.8	-	8.5	0.0	34.1	570.4	98.4	151.1	414.0	165.6
Տավարի միս Beef	0.8	29.9	10.4	41.1	39.2	0.0	0.5	-	0.7	0.0	0.7	41.1	75.5	13.1	35.8	64.4
Խոզի միս Pork	0.3	11.5	6.2	18.0	17.4	0.0	0.2	-	0.1	0.0	0.3	18.0	65.3	5.8	16.0	33.4
Ոչխարի և այծի միս Mutton and goat meat	0.1	6.2	0.0	6.3	6.1	0.0	0.1	-	0.0	0.0	0.1	6.3	100.0	2.0	5.6	8.9

5

¹ Առանց «ՀՀ Մաքսային օրենսգրքով» թույլատրելի չափաբանակների հաշվառման:
The allowable amount by the "RA Customs Code" is not recorded

Աղյուսակ 3.21.-ի շարունակություն
Table 3.21. continuation

	Պահուստների տարվասկզբում Opening stocks	Արտադրություն Production	Ներմուծում ¹ Import ¹	Ամբողջական առաջարկ Total supply	Սննդի օգտագործում Food consumption	Անասնակեր Feed use	Կորուստներ Waste	Սերմացու Seed	Արտահանում ¹ Export ¹	Այլ օգտագործում Other uses	Պահուստների տարվա վերջում Closing stock	Օգտագործում Total utilization	Ինքնաբավության աստիճան, % Self-sufficiency ratio, %	Սպառումը մեկ շնչի հաշվով Per capita consumption			
														կգ/տարի kg/year	գր/օր gr/day	կկալ/օր kcal/day	
Հավի միս Poultry	0.4	5.0	13.0	18.4	17.9	0.0	0.1	-	0.1	0.0	0.3	18.4	27.9	6.0	16.3	17.5	
Խաղող Grapes	4.7	81.6	4.8	91.1	83.0	0.0	4.1	-	1.0	0.0	3.0	91.1	95.5	2.5	6.8	4.6	
ԸՆԴԱՄԵՆԸ TOTAL																	2494.9

Այստեղ և հետայսու պարենային հաշվեկշիռներում՝

Here and hereinafter in the food balances:

- ցորենի* ցուցանիշը ներառում է ցորենի, ինչպես նաև ալյուրի, մակարոնեղենի, էթիլալի և այլ հացամթերքի տվյալները պայմանականորեն վերածած ցորենի,
- the indicator *Wheat* includes data on wheat, flour, macaroni, ethyl alcohol and bread and other bakery goods, which are conditionally transformed into wheat,
- բանջարեղենի* ցուցանիշը ներառում է թարմ, չորացված և պահածոյացված բանջարեղենի (կաղամբ բոլոր տեսակի, վարունգ, լոլիկ, սեղանի ճակնդեղ, գլուխ սոխ, սխտոր և այլն) տվյալները,
- the indicator *Vegetables* includes data on fresh, dry and canned vegetables (cabbage of all types, cucumber, tomatoes, beet, bulb onion, garlic etc.),
- մրգի* ցուցանիշը ներառում է թարմ, չորացրած և պահածոյացված մրգի (հնդավորներ, կորիզավորներ, մերձարևադարձային, արևադարձային և այլն) տվյալները,
- the indicator *Fruit* includes data on fresh, dry and canned fruit (drupaceous, stone-fruit, subtropical, tropical etc.),
- հատիկաընդեղային մշակաբույսերի* ցուցանիշը ներառում է լոբու, ոսպի և այլ լոբազգիների տվյալները,
- the indicator *Legume crop* includes data on beans, lentils and other beans,
- բուսական յուղի* ցուցանիշը ներառում է սոյայի, գետնըկույզի, ձիթապտղի, արմավենու, արևածաղկի և այլ ձեթերի տվյալները,
- the indicator *Vegetable oil* includes data on soy, peanut, olives, palm, sunflower seed and other oil,
- ծվի* ցուցանիշը ներառում է կծեպով ձվի, ինչպես նաև ձվի փոշու տվյալները պայմանականորեն վերածած ձվի,
- the indicator *Eggs* includes data on eggs in shells as well as egg powder conditionally transformed into eggs,
- կաթի* ցուցանիշը ներառում է թարմ կաթի, ինչպես նաև կաթի փոշու, մածուցի, թթվասերի, կաթնաշոռի, պանիրի և այլ կաթնամթերքի տվյալները պայմանականորեն վերածած թարմ կաթի,
- the indicator *Milk* includes data on fresh milk, milk powder, matsun, sour cream, cottage cheese, cheese and other milk products conditionally transformed into fresh milk,
- տավարի, խոզի, ոչխարի և այծի, հավի մսի* ցուցանիշները ներառում են սպանդային քաշով մսի, ինչպես նաև երշիկեղենի, պահածոյացված մսի և այլ մսամթերքի տվյալները պայմանականորեն վերածած սպանդային քաշով մսի,
- the indicators *Beef, Pork, Mutton and goat meet, Poultry* include data on slaughter weight, as well as sausages, canned meat and other meat products conditionally transformed into meat in slaughter weight,
- խաղողի* ցուցանիշը ներառում է խաղողի, ինչպես նաև չամիչի տվյալները պայմանականորեն վերածած խաղողի:
- the indicator *Grape* includes data on grapes, as well as raisins conditionally transformed into grapes.

¹ Առանց «ՀՀ Մաքսային օրենսգրքով» թույլատրելի չափաբանակների հաշվառման:
The allowable amount by the "RA Customs Code" is not recorded

Աղյուսակ 3.22.

Table 3.22.

հազ.տոննա
thousand tons

Հայաստանի Հանրապետության ազգային պարենային հաշվեկշիռ, 2004թ.
National food balance of the Republic of Armenia, 2004

	Պահուստ-ներ տարվա սկզբում Opening stocks	Արտադրություն Production	Ներմուծում ¹ Import ¹	Ամբողջական առաջարկ Total supply	Սննդի օգտագործում Food consumption	Անասնակեր Feed use	Կորուստներ Waste	Սերմացու Seed	Արտահանում ¹ Export ¹	Այլ օգտագործում Other uses	Պահուստ-ներ տարվա վերջում Closing stock	Օգտագործում Total utilization	Ինքնաբավության աստիճան, % Self-sufficiency ratio, %	Սպառումը մեկ շնչի հաշվով Per capita consumption			
														կգ/տարի kg/year	գր/օր gr/day	կկալ/օր kcal/day	
Ցորեն Wheat	37.9	291.6	410.3	739.8	508.8	95.9	11.7	38.5	0.9	0.0	84.0	739.8	41.6	169.5	464.3	1485.9	
Կարտոֆիլ ^o Potatoes ^o	408.5	576.4	1.6	986.5	179.3	144.3	65.2	142.9	0.0	0.0	454.8	986.5	99.7	59.7	163.6	122.7	
Բանջարեղեն ^o Vegetables ^o	265.0	713.6	12.5	991.1	648.4	14.3	18.7	0.8	28.0	0.0	280.9	991.1	102.2	216.0	591.8	174.8	
Միրգ (բացի խաղողից) Fruit (except for grapes)	5.4	113.7	22.8	141.9	116.3	0.0	10.5	-	5.0	0.0	10.1	141.9	86.5	38.7	106.1	82.2	
Հատիկազնդեղեղային նշակաբույսեր Legume cops	0.9	5.2	3.0	9.1	7.6	0.0	0.4	0.2	0.0	0.0	0.9	9.1	63.4	2.5	6.9	21.9	
Բուսական յուղ Vegetable oil	1.7	0.4	13.7	15.8	14.4	-	0.2	-	0.1	0.0	1.1	15.8	2.9	4.8	13.1	116.2	
Շաքար Sugar	3.8	0.7	78.3	82.8	77.7	-	1.2	-	0.5	0.0	3.4	82.8	0.9	25.9	70.9	273.7	
Չուլ Eggs	0.3	31.0	0.3	31.6	25.8	0.0	1.6	1.1	2.7	0.0	0.4	31.6	108.4	8.6	23.5	12.5	
Կաթ (բացի կարագից) Milk (except for butter)	34.2	555.2	19.9	609.3	482.4	55.5	24.4	-	8.6	0.0	38.4	609.3	98.0	160.7	440.3	176.1	
Տավարի միս Beef	0.7	33.4	12.7	46.8	44.8	0.0	0.6	-	0.9	0.0	0.5	46.8	73.9	14.9	40.9	73.6	
Խոզի միս Pork	0.3	8.5	7.0	15.8	15.4	0.0	0.2	-	0.0	0.0	0.2	15.8	54.8	5.1	14.1	29.5	
Ոչխարի և այծի միս Mutton and goat meat	0.1	7.2	0.0	7.3	7.1	0.0	0.1	-	0.0	0.0	0.1	7.3	100.0	2.4	6.5	10.4	
Հավի միս Poultry	0.3	4.3	13.4	18.0	17.7	0.0	0.1	-	0.0	0.0	0.2	18.0	24.3	5.9	16.2	17.3	
Խաղող Grapes	3.0	148.9	3.4	155.3	141.2	0.0	7.0	-	0.3	0.0	6.8	155.3	98.0	2.7	7.5	5.0	
ԸՆԴԱՄԵՆԸ TOTAL																	2601.8

¹ Առանց «ՀՀ Սաքսային օրենսգրքով» թույլատրելի չափաբանակների հաշվառման:
The allowable amount by the "RA Customs Code" is not recorded

Աղյուսակ 3.23.

Table 3.23.

հազ.տոննա

thousand tons

Հայաստանի Հանրապետության ազգային պարենային հաշվեկշիռ, 2005թ.
National food balance of the Republic of Armenia, 2005

	Պահուստների տարվասկզբում Opening stocks	Արտադրություն Production	Ներմուծում ¹ Import ¹	Ամբողջական առաջարկ Total supply	Սննդի օգտագործում Food consumption	Անասնակեր Feed use	Կորուստներ Waste	Սերմացու Seed	Արտահանում ¹ Export ¹	Այլ օգտագործում Other uses	Պահուստների տարվա վերջում Closing stock	Օգտագործում Total utilization	Ինքնաբավության աստիճան, % Self-sufficiency ratio, %	Սպառումը մեկ շնչի հաշվով Per capita consumption		
														կգ/տարի kg/year	գր/օր gr/day	կկալ/օր kcal/day
Ցորեն Wheat	84.0	258.4	332.8	675.2	466.1	95.1	10.7	39.5	0.3	0.0	63.5	675.2	43.7	155.3	425.4	1361.2
Կարտոֆիլ ^o Potatoes ^o	454.8	564.2	0.9	1019.9	159.6	194.6	75.5	137.8	0.3	0.0	452.1	1019.9	99.9	53.2	145.7	109.2
Բանջարեղեն ^o Vegetables ^o	280.9	781.6	16.4	1078.9	698.0	15.9	20.8	0.8	29.4	0.0	314.0	1078.9	101.7	232.5	637.0	187.0
Միրգ (բացի խաղողից) Fruit (except for grapes)	10.1	315.6	27.0	352.7	273.0	0.0	24.8	0.0	12.9	0.0	42.0	352.7	95.7	90.9	249.1	189.9
Հատիկադնդեղային մշակաբույսեր Legume cops	0.9	4.4	3.1	8.4	7.0	0.0	0.4	0.2	0.0	0.0	0.8	8.4	58.7	2.3	6.4	20.2
Բուսական յուղ Vegetable oil	1.1	0.3	19.1	20.5	18.7	0.0	0.3	0.0	0.0	0.0	1.5	20.5	1.5	6.2	17.1	150.9
Շաքար Sugar	3.4	1.9	106.7	112.0	104.5	0.0	1.7	0.0	1.1	0.0	4.7	112.0	1.8	34.8	95.4	368.1
Զուլ Eggs	0.4	28.5	0.2	29.1	25.6	0.0	1.5	1.0	0.7	0.0	0.3	29.1	101.8	8.5	23.4	12.4
Կաթ (բացի կարագից) Milk (except for butter)	38.4	594.6	20.4	653.4	507.5	59.5	26.1	0.0	19.1	0.0	41.2	653.4	99.8	169.1	463.2	185.3
Տավարի միս Beef	0.5	34.4	11.2	46.1	44.0	0.0	0.6	0.0	0.8	0.0	0.7	46.1	76.8	14.7	40.2	72.3
Խոզի միս Pork	0.2	9.4	7.2	16.8	16.1	0.0	0.2	0.0	0.2	0.0	0.3	16.8	57.3	5.4	14.7	30.9
Ոչխարի և այծի միս Mutton and goat meat	0.1	7.6	0.0	7.7	7.5	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	7.7	100.0	2.5	6.8	11.0
Հավի միս Poultry	0.2	4.6	20.0	24.8	24.2	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0	0.4	24.8	18.7	8.1	22.1	23.6
Խաղող Grapes	6.8	164.4	3.7	174.9	158.9	0.0	7.9	0.0	0.7	0.0	7.4	174.9	98.2	3.0	8.1	5.5
ԸՆԴԱՄԵՆԸ TOTAL																2727.5^o

¹ Առանց «ՀՀ Մաքսային օրենսգրքով» թույլատրելի չափաբանակների հաշվառման:

The allowable amount by the "RA Customs Code" is not recorded

Պարենային հաշվեկշիռների մեթոդաբանություն

Պատմականորեն պարենային հաշվեկշիռների նպատակը եղել և մնում է դիտարկվող պետությունում պարենի մատակարարումների, այն է՝ պարենի առկայության վերաբերյալ համապարփակ տեղեկատվության ներկայացումը: Պարենային հաշվեկշիռներ կազմելու անհրաժեշտությունն ակներև դարձավ Երկրորդ աշխարհամարտից հետո: Դա պայմանավորված էր պարենի արտադրության և մատակարարման ընդհատումներով: Պարենային ապահովության դերը համապատասխանորեն կարևորվում է նաև տնտեսական աճի տեսանկյունից: Պարենային հաշվեկշիռներն անհրաժեշտ են որոշակի ժամանակահատվածում երկրի պարենային ապահովության ամբողջական նկարագրության և պարենի անբավարար մատակարարման հետ կապված ռիսկերի գնահատման համար:

Պարենային հաշվեկշռի հատվածները

Ամբողջական առաջարկ

Առաջարկը ներառում է արտադրության, ներմուծման և ժամանակաշրջանի սկզբի համար առկա պաշարների ցուցանիշները: Հաշվետու ժամանակաշրջանի սկզբում և վերջում պաշարների վերաբերյալ ամբողջական տեղեկատվության ստացման առումով առկա են որոշակի տեխնիկական բարդություններ, այդ իսկ պատճառով պարենային հաշվեկշռում սովորաբար կիրառվում են այդ ցուցանիշի գնահատման որոշակի մոտեցումներ: Արտադրությունը սույն հատվածի կարևորագույն ցուցանիշն է, որը ներմուծման տվյալների հետ միասին հանդիսանում է ՀՀ ԱՎԾ պաշտոնական տվյալը:

Պարենամթերքի օգտագործման ուղղություններ

Սույն հատվածը ներառում է հետևյալ հիմնական ցուցանիշները՝ որպես սննդամթերքի օգտագործում, անասնակեր, վերարտադրում (սերմացու, ինկուբացիա և այլն), արտահանում, կորուստներ և օգտագործման այլ ուղղություններ, պաշարներ հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում:

Վերջնական սպառման ցուցանիշը հանդիսանում է պարենային հաշվեկշռի առանցքային ցուցանիշներից մեկը, որը բնութագրում է տվյալ ապրանքատեսակի ներքին սպառման մակարդակը և հաշվարկվում է որպես ամբողջական առաջարկի և պարենամթերքի օգտագործման մյուս բոլոր ուղղությունների տարբերություն: Այն հանդես է գալիս որպես հաշվեկշռող ցուցանիշ:

Այլ տեսակի սննդամթերքի արտադրությանն ուղղվող որոշակի պարենամթերքի քանակը հաշվեկշռում հանդես է գալիս որպես մուտքային ցուցանիշ:

Սերմացու օգտագործվող ապրանքատեսակի քանակը հաշվարկվում է ցանքատարածությունների և ցանքի միջին ցուցանիշների հիման վրա:

Կորուստների ցուցանիշը հաշվարկվում է Պարենի և գյուղատնտեսության կազմակերպության (FAO) առաջարկած գործակիցների միջոցով, որոնք որոշակի երկրի պայմաններից ելնելով կարող են ճշգրտվել:

Սույն հաշվեկշիռներում ներկայացված է նաև ինքնաբավության աստիճանի ցուցանիշը, որը հաշվարկվում է *Արտադրություն/(Արտադրություն+Ներմուծում-Արտահանում)*, արտահայտված տոկոսներով, քանաձևով:

Պարենային հաշվեկշռում ընդգրկվող ապրանքատեսակների կազմը (ցանկը) պայմանավորված է տվյալ երկրում առավել լայն սպառում ունեցող ապրանքատեսակներով, այդ իսկ պատճառով փոքրածավալ սպառում ունեցող ապրանքատեսակների վերաբերյալ հաշվեկշիռներ չեն ներկայացվում:

Methodology of food balances

The main goal of the food balance was and still is presentation of comprehensive information on the supply of food or, on the availability of food in the country under observation. The necessity of a food balance became evident after the Second World War. This was preconditioned by interruptions in the production and supply of food. The role of food security is important also from the angle of economic growth. Food balances are necessary for the complete description of the food security in a country for a certain period of time and for the assessment of risks connected with inadequate food supply.

Components of the Food Balance

Total supply

The supply includes indicators on production, import and resources available at the beginning of the period. Some technical difficulties arise in receiving complete information on the resources available at the beginning and at the end of the reporting period, therefore certain approaches are usually applied in the food balance for the assessment of these indicators. Production is the most important indicator of this component, and together with the information on import, is considered as official datum of RA NSS.

Directions of food utilization

This component includes the following main indicators: consumption as food, feed, reproduction (true seeds, incubation etc.), export, wastes and other uses, stocks at the end of the reporting period.

Final consumption is one of the key indicators of food balance, which shows the level of internal use of the given foodstuff and is calculated as the difference between the general supply and all directions of food consumption. This is a balancing indicator.

Quantity of food directed to production of other types of food in the balance is an exogenous indicator.

Quantity of a type of goods used as seed is calculated based on the average indicators of sowing area and sowings.

Indicator of losses is calculated through the coefficients recommended by FAO, which may be adjusted according to the conditions of the given country.

These balances also include an indicator of self-sufficiency ratio, which is calculated by the following formula: $\text{Production} / (\text{Production} + \text{Import} - \text{Export})$ presented in percents.

The list of goods included in the food balance is preconditioned by the goods with the highest level of consumption in the given country that is why no balances are submitted for goods with a low level of consumption.

2006թ. հոկտեմբերի 1-ի դրությամբ գյուղատնտեսական հիմնական մշակաբույսերի համախառն բերքը, բացառությամբ հացահատիկային և հատիկաընդեղային մշակաբույսերի, կարտոֆիլի, պտղի և հատապտղի, գերազանցում է նախորդ տարվա ցուցանիշը: Այսպես, խաղողի համախառն բերքն ավելացել է 74.9%-ով և կազմել 146.2 հազ. տոննա, բանջարանոցային մշակաբույսերինը՝ 24.2%-ով և կազմել 565.7 հազ. տոննա, իսկ բոստանային մշակաբույսերինը՝ 7.5%-ով և կազմել 118.5 հազ. տոննա: Հացահատիկային և հատիկաընդեղային մշակաբույսերի համախառն բերքը նվազել է 42.3%-ով և կազմել 204.7 հազ. տոննա, կարտոֆիլինը՝ 17.5%-ով և կազմել 233.4 հազ. տոննա, իսկ պտղինը և հատապտղինը՝ 7.9%-ով և կազմել 197.4 հազ. տոննա:

2006թ. III եռամսյակում նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի համեմատ կենդանական ծագման գյուղատնտեսական մթերքի արտադրության ծավալներում ավելացել է միայն կենդանի քաշով մսի արտադրության ծավալը (Աղյուսակ 3.17.): Այսպես, 2006թ. III եռամսյակում իրացվել է 31.2 հազ. տոննա կենդանի քաշով միս, ինչը 19.1%-ով գերազանցում է 2005թ. համապատասխան ժամանակաշրջանի ցուցանիշը: Կաթի արտադրության ծավալը 2005թ.-ի համապատասխան ժամանակաշրջանի համեմատ մնացել է անփոփոխ՝ 220.6 հազ. տոննա, իսկ ձվի արտադրության ծավալը նվազել է 12.7%-ով և կազմել 105.9 մլն. հատ:

Ըստ բեռնամաքսային հայտարարագրերի և քաղաքացիների կողմից կազմակերպված առևտրի տվյալների 2006թ. III եռամսյակում հանրապետություն ներմուծված ապրանքների 15.0%-ը բաժին է ընկել պարենամթերքին (2005թ. III եռամսյակում՝ 16.2%), իսկ արտահանման ծավալներում՝ 11.5% (2005թ. III եռամսյակում՝ 10.8%): Հաշվետու ժամանակաշրջանում պարենամթերքի արտաքին առևտրաշրջանառության ծավալն ընթացիկ գներով նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի համեմատ ավելացել է 8.6%-ով և կազմել 113.7 մլն. ԱՄՆ դոլար, այդ թվում պարենամթերքի ներմուծումը՝ 83.5 մլն. ԱՄՆ դոլար (ՄԻՖ գներով) և արտահանումը՝ 30.2 մլն. ԱՄՆ դոլար (ՖՕԲ գներով) (Աղյուսակ 1.1.):

2006թ. III եռամսյակում նախորդ տարվա համեմատ հիմնական պարենային ապրանքատեսակներից կարագի ներմուծման ծավալը նվազել է 64.3%-ով և կազմել 0.5 հազ. տոննա, շաքարինը՝ 52.2%-ով և կազմել 17.5 հազ. տոննա, մրգինը՝ 19.5%-ով և կազմել 1.4 հազ. տոննա, թռչնի մսինը՝ 10.6%-ով և կազմել 4.2 հազ. տոննա, մակարոնեղենինը՝ 9.8%-ով և կազմել 0.6 հազ. տոննա, բրնձինը՝ 4.4%-ով և կազմել 4.4 հազ. տոննա: Փոխարենն ավելացել են ձվի (4.4 անգամ), տավարի մսի (64.5%-ով), այլորի (53.0%-ով), բուսական յուղի (18.3%-ով), բանջարեղենի (11.6%-ով), խոզի մսի (8.5%-ով), ցորենի (7.8%-ով), պանրի (2.8%-ով) և կաթի (2.6%-ով) ներմուծման ծավալները (Աղյուսակ 3.18.):

Պարենամթերքի արտահանման ծավալներում գերակշռել են մրգի (ներառյալ ընկուզապտուղների) ծավալները: Այսպես, 2006թ. III եռամսյակում արտահանվել է 4.0 հազ. տոննա միրգ, ինչը, սակայն, 2005թ.-ի համապատասխան ժամանակաշրջանի համեմատ նվազել է 9.4%-ով: Պարենամթերքի արտահանման ծավալներում ավելացել են բնական, հանքային ջրերի (2.2 անգամ) և կոնյակի (2.8%-ով) արտահանման ծավալները: Դրա փոխարեն նվազել են պանրի (56.0%-ով), ձվի (37.7%-ով) և գինու (29.3%-ով) արտահանման ծավալները (Աղյուսակ 3.19.):

As of October 1 of 2006, the gross harvest of main agricultural crops exceeded the same indicator of the previous year with the exception of grain and legume crops, potatoes, fruit and berries. Thus, the gross harvest of grapes increased by 74.9% and made up 146.2 thousand tons, the harvest of vegetables - by 24.2% and made up 565.7 thousand tons and the harvest of melons - by 7.5% and made up 118.5 thousand tons. The gross harvest of grain and legumes decreased by 42.3% and made up 204.7 thousand tons, the harvest of potatoes - by 17.5% and made up 233.4 thousand tons, the harvest of fruit and berries - by 7.9% and made up 197.4 thousand tons.

In the III quarter of 2006, compared to the same period of the previous year, in the volume of production of agricultural products of animal origin increased only the volume of production of meat in live weight (Table 3.17). Thus, in the III quarter of 2006, 31.2 thousands tons of meat in live weight was sold, which exceeds the indicator of the same period of 2005 by 19.1%. The volume of milk production has not been changed – 220.6 thousand tons, compared to the same period of previous year and the volume of egg production decreased by 12.7% and made up 105.9 million pieces.

By the customs declarations and the citizens' (shuttle) trade data, 15.0% of goods imported to the Republic in the III quarter of 2006 comprised food products (in the III quarter of 2005 – 16.2%). This indicator for export comprised 11.5% (in the III quarter of 2005 – 10.8%). In the accounting period the volume of foreign trade turnover of food products in current prices rose by 8.6%, compared to the same period of previous year, and made up 113.7 million US dollars, including import of food product – 83.5 million US dollars (in CIF prices) and export – 30.2 million US dollars (in FOB prices) (Table 1.1.).

In the III quarter of 2006 compared to the previous year the import of butter decreased by 64.3% and made up 0.5 thousand tons, the import of sugar – 52.2% and made up 17.5 thousand tons, the import of fruit – 19.5% and made up 1.4 thousand tons, import of poultry – 10.6% and made up 4.2 thousand tons, the import of macaroni – 9.8% and made up 0.6 thousand tons, the import of rice – 4.4% and made up 4.4 thousand tons of the main types of food products. Instead the volume of imported eggs increased by 4.4 times, beef – 64.5%, flour – 53.0%, vegetable oil – 18.3%, vegetable – 11.6%, pork – 8.5%, wheat – 7.8%, cheese – 2.8% and milk – 2.6% (Table 3.18).

The prevailing food products exported were the fruits (including nuts). Thus, in the III quarter of 2006, 4.0 thousand tons of fruit was exported, which decreased by 9.4% than the indicator for the same period of 2005. In the volume of food products exported the volume of export of natural and mineral water increased by 2.2 times and the volume of cognac 2.8%. Instead, the volume of exported cheese decreased by 56.0%, eggs – by 37.7% and wine – by 29.3% (Table 3.19.).